

اقتصاد ترکیه قبل و در دوران اردوغان

به سوی ثروت، قدرت و حیثیت

نوشته: مظفر ترابی

حکومت اردوغان و اصلاحات

در انتخابات نوامبر سال ۲۰۰۲ حزب "عدالت و توسعه" به ریاست "رجب طیب اردوغان"، به عنوان اولین حکومت یک حزب واحد (بدون نیاز به ائتلاف با سایر احزاب) در ۱۵ سال گذشته، محیط سیاسی ترکیه را تغییر داد. اردوغان در مارس ۲۰۰۳ رسماً نخست وزیر شد و حزب محافظه کار وی اصلاحات اقتصادی جاه طلبانه ای را آغاز کرد تا به هدف بلند مدت ترکیه در الحاق به اتحادیه اروپایی نائل آید. این سیاست ها به مذاق سران ارتش ترکیه، که به مدت چندین دهه به دخالت در سیاست عادت کرده بودند، چندان خوش نمی آمد؛ زیرا آنها را تضعیف می کرد. سیاست مقابله با فساد و سوء استفاده از قدرت نیز تعداد دیگری از افراد ذی نفوذ را در داخل می رنجاند.

همچنین کشور های اروپایی که در اکتبر ۲۰۰۴ مذاکرات الحاق ترکیه به اتحادیه اروپایی را شروع کرده بودند به نتایج اصلاحات اقتصادی اردوغان بدبین و نگران بودند که نخست وزیر و همسر مومنه وی کشور را در مسیر

سنگین و بحران های سال های ۱۹۹۴ و ۲۰۰۱ در این روند اختلالاتی به وجود آورد. در واقع تعقیب سیاست اصلاحات با کسری های عظیم و ادامه دار بخش عمومی همراه بوده است؛ روندی که به تورم بالا، افزایش بی ثباتی های اقتصاد کلان و سیستم بانکداری ناتوان منتج گردید.

حکومت اجویت که از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۲ بر سر کار بود بار دیگر اصلاحات اقتصادی را از سر گرفت. اصلاحات در دوره اجویت در جهت برنامه های اقتصادی بر اساس موافقت نامه های موقتی منعقد شده با صندوق بین المللی پول بود. در میان این سیاست ها و وضع قانون اصلاحات امنیت اجتماعی، اصلاحات سیستم مالی عمومی، اصلاحات بانک های دولتی، اصلاحات بخش بانکداری، افزایش شفافیت در بخش دولتی و نیز اعمال قوانین آزاد سازی بخش مخابرات و بازار انرژی دیده می شدند. بر اساس برنامه صندوق بین المللی پول، حکومت ترکیه همچنین در پی استفاده از سیاست های اعمال نرخ مبادلات شناور ارز های خارجی برای کنترل تورم بود.

ترکیه یک بازار نوظهور پر رونق با شبکه ای از زیر بناهای توسعه یافته و نیروی کار قابل رقابت در سطح جهان است. موقعیت جغرافیای سیاسی و واقع شدن در مسیر تجارت و مبادلات جهانی و مبادلات انرژی از دریای خزر و خاور میانه به اروپا به ترکیه جایگاه ویژه ای بخشیده است. این کشور شانزدهمین اقتصاد مهم جهان، ششمین تولید کننده سیمان، دومین تولید کننده شیشه و ششمین صادر کننده منسوجات و لباس است. همچنین در داخل اتحادیه اروپایی اولین تولید کننده کود شیمیایی، هفتمین تولید کننده آهن و فولاد و بزرگترین بازار نوظهور است.

اصلاحات اقتصادی

ترکیه از دهه ۱۹۸۰ به این سو سیاست اصلاحات اقتصادی و تغییر جهت اقتصاد از یک وضعیت ایستا و محصور را به یک مدل مبتنی بر بازار و نقش محوری بخش خصوصی اتخاذ کرده است. این اصلاحات، رشد اقتصادی قابل توجهی را باعث شد، ولی رکود های

تتباکوی "استات" و شرکت مخابرات ترکیه را خصوصی سازد، زیرا بر اساس تعهدات ترکیه به سازمان تجارت جهانی، حکومت باید آزادسازی بخش مخابرات را عملی سازد.

سیاست پولی و تورم

مسائل عمده اقتصادی ترکیه، تورم و بدهکاری بخش دولتی است. تورم قیمت های مصرف کننده سالانه حدود ۸۰ درصد در دهه ۱۹۹۰ و حدود ۵۰ درصد از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۳ بوده است. با وجود این، در سال ۲۰۰۳ بانک مرکزی ترکیه در نهایت موفق شد که فشارهای تورمی را کنترل کند. از تاریخ ۲۹ فوریه ۲۰۰۴ نسبت به ۱۲ ماهه گذشته در فهرست بهای مصرف کننده افزایش قیمت ها به ۱/۰۱٪ در صد تنزل کرد.

برنامه اصلاحات اقتصادی جاری ترکیه دو هدف عمده داشته است:

● غلبه بر تورم بالا و مستمر دهه ۱۹۹۰ و بی ثباتی اقتصاد کلان

● کاهش بدهی بخش دولتی و رساندن آن به سطح قابل تحمل

متعاقب بحران سال ۲۰۰۰-۲۰۰۱، که سبب فروپاشی اقتصاد ترکیه بر اساس برنامه قبلی صندوق بین المللی پول گردید، ترکیه موافقت موقت سه ساله ای را با صندوق بین المللی پول در فوریه ۲۰۰۲ تصویب کرد. این برنامه بر مبارزه با تورم و نیز بر رژیم مبادله آزاد ارزهای معتبر خارجی و به صورت شناور و سیاست پولی سخت، که از طرف بانک مرکزی تقریباً مستقل اعمال می شد، تأکید داشت. در سال ۲۰۰۵ نرخ تورم در ترکیه ۷/۷ درصد بود. دولت ترکیه در نظر دارد که در سال ۲۰۰۶ این رقم را به ۵ درصد و در سال های بعد به ۴ درصد تنزل دهد.

رشد بخش انرژی (برق، گاز و نفت)

ظرفیت نصب شده انرژی ترکیه در پایان سال ۲۰۰۱ به ۲۸۳۳۲/۴ مگاوات رسید. سوخت های فسیلی ۵۹ درصد کل ظرفیت نصب شده (۱۶۶۲۳ مگاوات) را تولید کردند و انرژی برق آبی، انرژی زمین گرمایی و انرژی ناشی از باد نیز منبع ۴۱ درصد بقیه بوده اند (یعنی ۱۱۷۰۹ مگاوات). در پایان سال ۲۰۰۱، کل برق مصرفی به ۱۲۶/۹ میلیارد کیلووات در ساعت رسید. رشد تقاضای انرژی در نتیجه بحران سال ۲۰۰۱ کاهش و مجدداً افزایش یافت. مقامات ترکیه انتظار کمبود عمده برق را تا سال ۲۰۰۸ دارند، مگر اینکه تاسیسات جدید تولید برق احداث شوند. حکومت ترکیه در سال ۲۰۰۱ گام هایی برای ثبات

که نرخ های بهره و بهای ارزهای خارجی نسبت به لیره ترک را تثبیت و تعهدات بدهی های خود را برآورده سازد. بالاخره در سال های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ اصلاحات بار دادند. به استثناء آشفتگی بازار در کوران جنگ عراق، تورم و نرخ های بهره ها به صورت چشمگیری کاهش یافتند، نرخ اسعار خارجی تثبیت شد و اعتماد به اقتصاد ملی بازگشت. با وجود این، اقتصاد ترکیه همچنان شکننده و اجرای مستمر اصلاحات برای حفظ رشد و ثبات اساسی ضروری به نظر می رسد.

ترکیه یک سری معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری و مالیات از جمله با ایالات متحده آمریکا در مورد بازگشت آزادانه سرمایه به صورت ارزهای معتبر و حذف مالیات مضاعف منعقد کرده است. با وجود این سرمایه گذاری مستقیم خارجی فقط به ۱۶/۴ میلیارد دلار در ۳۰ ژوئن ۲۰۰۳ بالغ شده است که رقم متوسطی در سطح جهانی به حساب می آید. در واقع این رقم نشانگر نگرانی سرمایه گذاران از بی ثباتی سیاسی و وضعیت اقتصاد کلان، مقررات دست و پاگیر و نقش عمده دولت در اقتصاد است.

روحیه تلاش، کار و تولید جنس مرغوب در سرنوچه کار دولت و بخش خصوصی قدرتمند ترکیه قرار گرفته است

هنوز هم ترکیه به دنبال بهبود فضای سرمایه گذاری است و در این راه گام هایی را از طریق روان کردن امور اداری، پایان دادن غریب گری سرمایه گذاری خارجی و تقویت قانون حق مالکیت معنوی برداشته است. با وجود این، برخی منازعات، همچون مالیات بالا بر محصولات کوکاکولا و ادامه اختلاف نظر در مورد رژیم حق مالکیت معنوی و سرمایه گذاری، باعث نگرانی سرمایه گذاران خارجی شده است. هیات خصوصی سازی ترکیه، خصوصی سازی تعدادی از شرکت های دولتی را در دست اجرا دارد. در سال ۲۰۰۴ هیات مدیره خصوصی سازی در نظر داشت که شرکت

اسلامی تری قرار خواهند داد. روابط با آمریکا هم سردتر شد، زیرا ترکیه اجازه نداده بود که از خاک ترکیه به عراق در مارس ۲۰۰۳ حمله شود. تفسیرهای تند بر ضد اسرائیل نیز طرفداران موجودیت صهیونیستی را برآشفته بود.

عضویت ترکیه در اتحادیه اروپایی پرسش هایی را در ذهن اروپایی ها در خصوص اینکه تا چه اندازه ترکیه یک کشور غربی به حساب می آید ایجاد کرد، هر چند وارد شدن ترکیه در این جامعه برای اروپا تضمین کننده امنیت مسیر عبور انرژی نفت و گاز از حوزه خزر (باکو-جیحان) بود. همچنین اروپا می توانست از نیروی کار ماهر و ارزان و جوان ترکیه نیز بهره مند و از بازار ۷۲ میلیونی این کشور منتفع شود، در عین حال از ترکیه به عنوان پلی برای حضور و نظارت و دخالت در منطقه مهم خاورمیانه و گسترش منطقه ای و جهانی خود استفاده کند.

از دیدگاه ترکیه این الحاق می توانست از جهات سیاسی، اقتصادی و استراتژیک مفید باشد. در واقع عضویت در اتحادیه اروپایی

● چهره جامعه مدنی و دمکراتیک ترکیه را ترویج می کرد؛

● به سال ها دخالت نظامیان در سیاست ترکیه پایان می داد؛

● تصویر ترکیه را در جهان اسلام بهبود می بخشید؛

● نقش دولت را در اقتصاد داخلی کم رنگ تر می کرد؛

● ارتش ترکیه را در موقعیت همکاری با اروپا قرار می داد؛

● و به نیروهای کار ترکیه امکان بهره برداری از توان جامعه اروپایی اعطاء می کرد.

در سال ۲۰۰۰ رشد فزاینده کسری حساب های جاری، سیستم بانکداری ضعیف و افزایش نگرانی از ناکامی از اجرای اصلاحات ساختاری مورد نیاز کشور منجر به بحران نقدینگی شد. این امر در نهایت به پذیرش برنامه صندوق بین المللی پول انجامید.

در فوریه ۲۰۰۱ اختلاف بین رئیس جمهور و نخست وزیر منجر به کاهش ارزش لیره ترک و افزایش ناگهانی نرخ بهره ها شد. در نتیجه تورم شدید، بحران بانکداری، افزایش ناگهانی بدهی های داخلی دولت و سقوط سریع اقتصادی عمیق رخ داد (تولید ناخالص داخلی ۹/۵ درصد در سال ۲۰۰۱ کاهش یافت) و حکومت مجبور شد لیره ترک را شناور و برنامه های جاه طلبانه تر اصلاحات اقتصادی و سیاست سخت مالی، اصلاحات ساختاری عمیق تر و دریافت بی سابقه قرضه از صندوق بین المللی پول را اتخاذ نماید.

وام های عمده صندوق بین المللی پول، همراه با اجرای اصلاحات اقتصادی جاه طلبانه، ترکیه را قادر ساخت

**وام های عمده صندوق
بین المللی پول، همراه
با اجرای اصلاحات
اقتصادی جاه طلبانه،
ترکیه را قادر ساخت
که نرخ های بهره و
بهای ارز های خارجی
نسبت به لیره ترك را
تثبیت سازد**

یافته اند. از گذشته اتاق های بازرگانی و نهادهای اقتصادی داخلی در تعیین سیاست های کشور کاملاً نقش داشته اند و به تدریج این نهادها قدرتمندتر هم می شوند. ترکیه با بیشتر همسایگان خود و کشورهای دور و نزدیک ارتباط قابل قبولی برقرار کرده است و شبکه های بازرگانی خارجی آن کاملاً فعال هستند. در عین حال روحیه تلاش، کار و تولید جنس مرغوب در سرتوکه کار دولت و بخش خصوصی قدرتمند ترکیه قرار گرفته است.

همان طور که در جدول شاخص ها آمده، تورم در ترکیه یک رقمی شده است. بیکاری هم همین روند را می پیماید. ترکیه خود را به شریک تجاری و سیاسی اروپا و آمریکا و آسیا تبدیل می کند و از تمام توان دیپلماسی خود برای تشویق تجارت و روابط بازرگانی کشور بهره می جوید. در واقع هم اکنون بر این کشور در اصل حاکمیت اقتصاد بر سیاست جاری است. ترکیه در امر خصوصی سازی نیز موفق عمل کرده است. دولت در این کشور به تدریج به کارفرما تبدیل می شود. وضعیت چنان است که ترکیه به رغم نداشتن منابع انرژی قابل ملاحظه و نیازمندی به وارد کردن بیش از سه چهارم سوخت مصرفی خود توانسته است به تعادل اقتصادی نزدیک شود. اگر ترکیه در این امر موفق شود، امری که طبیعتاً آن آشکار شده، می تواند به ثروت، قدرت و حیثیت دست یابد.

و به نظر می رسد مقامات و مردم دو کشور به فایده مند بودن این روابط برای هر دو ملت کاملاً واقف هستند.

نتیجه

همان طور که از شاخص های اقتصادی ترکیه در دوران آقای رجب طیب اردوغان مشاهده می شود، وضعیت اقتصادی ترکیه در حال بهبود است و اگر اتفاقات ناگواری داخلی و خارجی، مانند آنچه در گذشته اتفاق افتاده رخ ندهد، اقتصاد آن کشور از بهبودی و رونق پس از ریاضت برخوردار خواهد شد؛ به ویژه که صنعت گردشگری و خدمات در این کشور به خوبی به محور درآمد مردم و اشتغال زایی تبدیل شده است و صنایع و کشاورزی نیز در سال های اخیر رشد قابل توجهی داشته اند.

ترکیه در آستانه الحاق به اتحادیه اروپایی است و در این راه می کوشد به شاهراه انتقال انرژی منطقه خاورمیانه و خزر به اروپا تبدیل شود. زیرساخت های ضروری برای این خیزش فراهم شده است و از جهت داخلی هیچگونه مانع و رادع سیاسی در اجرای سیاست های اتخاذ شده وجود ندارد. از جهات خارجی هم ترکیه اعتماد نسبی سرمایه گذاران و بانک های بین المللی و تجار شرکت های بزرگ را جلب کرده و دیدگاه کسب ارز و انجام صادرات در محافل بازرگانی و اقتصادی این کشور اولویت یافته است.

در سال های اخیر سازمان های مدنی در ترکیه قدرت

بخش انرژی برداشت؛ از جمله وضع قانون بازار برق و ایجاد مقام تنظیم کننده بازار انرژی. با وجود این حکومت برای آزاد سازی برق و خصوصی سازی بخش گاز طبیعی اقدامات اندکی انجام داده است.

در سال ۲۰۰۴ شورای عالی برنامه ریزی استراتژی اصلاحات، آزاد سازی بخش برق را تصویب و روند اصلاحات را احیاء کرد.

نفت، حدود ۴۳ درصد نیاز انرژی ترکیه را تامین می کند. ترکیه ۹۰ درصد از نفت مورد نیاز خود را وارد می کند. تولید داخلی از میدان های کوچک در جنوب شرق آن کشور استحصال می شود. اکتشافات جدید در بخش شرقی دریای سیاه در حال انجام است. در سال ۲۰۰۴ پارلمان، اصلاحات بازار نفت را تصویب کرد. بر اساس این اصلاحات، قیمت نفت مصرفی، آزاد شده، خصوصی سازی شرکت نفت دولتی در دستور کار قرار می گیرد. ظرفیت تصفیه نفت در ترکیه بالغ بر ۷۱۹ هزار و ۲۷۵ بشکه در روز است.

ترکیه نقش قابل ملاحظه ای در مبادله انرژی کریدور شرق به غرب و نفت خزر به اروپا و بازار جهان دارد. خط نفت باکو - تفلیس - جیحان در سال ۲۰۰۵ با ظرفیت یک میلیون بشکه نفت در روز عملیاتی شد. در سال ۲۰۰۶ نیز خط لوله "شاه دنیز" گاز را از آذربایجان به ترکیه حمل خواهد کرد. همچنین به تازگی ترکیه با یونان برای ساخت خط لوله "آیپتر کانتر"، که گام مهمی در حمل گاز خزر به ترکیه و اروپا به حساب می آید، به موافقت رسید.

مخابرات

بر اساس قانونی که به تصویب پارلمان ترکیه رسید بخش مخابرات و مقام تنظیم کننده آن در ژانویه ۲۰۰۰ از یکدیگر جدا شدند. با تاسیس مقام تنظیم کننده مستقل در کنار مقام مخابرات، این مقام، مسئول صدور مجوزها، نظارت بر عملیات و اتخاذ اقدامات فنی برضد ناقضان قانون گردید. در واقع بیشتر وظایف مقام تنظیم کنندگی وزارت حمل و نقل به این مقام انتقال یافت و حالت انحصاری "ترک تلکوم" در بازار تلفن ثابت در دسامبر ۲۰۰۳ پایان یافت. در این میان استثناء، دادن دست بالا به حکومت برای حفظ امنیت و منافع عمومی است.

در سال ۲۰۰۵ حجم روابط اقتصادی ایران و ترکیه بالغ ۴/۵ میلیارد دلار بوده است. انتظار می رود این رقم در سال ۲۰۰۶ به ۶/۵ میلیارد دلار برسد؛ یعنی ۲ میلیارد دلار افزایش یابد که هدف والایی است. ایران به ترکیه گاز و نفت و مواد پتروشیمی صادر می کند و از ترکیه هم کالاهای مصرفی، قطعات و کالاهای دیگر مورد نیاز را خریداری می کند. آینده روابط دو کشور درخشان است

شاخص های اقتصاد ترکیه

مساحت	۷۷۴ هزار و ۸۲۰ کیلومتر مربع
طول مرز ها	۲۷۵۳ کیلومتر
جمعیت در سال ۲۰۰۵	۷۲ میلیون و ۲۱۹ هزار و ۷۹۰ نفر که ۴۰ درصد آنان در نقاط روستایی زندگی می کنند
نرخ رشد جمعیت	۱/۲۴ درصد
متوسط عمر کل جمعیت	۷۱ سال (زنان ۷۳/۷۱ و مردان ۶۸/۸۹ سال)
جمعیت زیر خط فقر	۱۴/۵ درصد در سال ۲۰۰۴
نرخ رشد تولید ناخالص داخلی	۷/۸ درصد (سال ۲۰۰۲)، ۵/۹ درصد (سال ۲۰۰۳) و ۵ درصد (در سال ۲۰۰۴) و ۵/۱ درصد (۲۰۰۵)
تولید ناخالص داخلی (برابری قدرت خرید)	۵۵۲/۷ میلیارد دلار (برآورد سال ۲۰۰۵)
تولید ناخالص داخلی سرانه	۷۹۰۰ دلار در سال ۲۰۰۵
یا سواد	کل جمعیت ۸۵ درصد (زنان ۷۷ درصد و مردان ۹۴ درصد)
رشد اقتصادی	رشد اقتصادی ترکیه از ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۳ تقریباً خوب بوده است گرچه در حد کره جنوبی و ایرلند نبوده است
تولید ناخالص داخلی	سال ۲۰۰۲ مبلغ ۱۷۹/۹ میلیارد دلار، سال ۲۰۰۳ مبلغ ۲۳۹/۱ میلیارد دلار و سال ۲۰۰۴ مبلغ ۲۹۳/۶ میلیارد دلار بوده است و ۳۸۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
رشد تولید ناخالص داخلی	۷/۴ درصد رشد در سال ۲۰۰۵
مقام تولید ناخالص داخلی در جهان	نوزدهمین از جهت حجم و شصت و ششمین از جهت سرانه سال ۲۰۰۵
ارزش تولید ناخالص ملی در ۲۰۰۵	۳۶۱ میلیارد دلار یعنی شانزدهمین اقتصاد بزرگ در بین ۳۰ کشور OECD
نرخ رشد تولید ناخالص ملی در سال ۲۰۰۵	بر حسب تولید ناخالص ملی ۷/۶ درصد بر حسب تولید ناخالص داخلی ۷/۴ درصد
تولید ناخالص داخلی بر حسب برابری قدرت خرید	۴۹۸۲ دلار
تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه	۴۱۷۲ دلار در سال ۲۰۰۴ دلار و ۵۰۱۶ دلار در سال ۲۰۰۵
نیروی کار	در سال ۲۰۰۳ حدود ۲۳/۷ میلیون نفر که ۳۷/۹ درصد در بخش خدمات، ۲۲/۴ درصد در صنایع و ۳۹/۷ درصد در کشاورزی اشتغال داشته اند. ترکیه دارای ۲۴/۳ میلیون نیروی کار در پایان سال ۲۰۰۴ بوده است. بخش کشاورزی حدود ۱/۳ میلیون نفر را در خدمت خود دارد، گرچه سهم کشاورزی در تولید ناخالص ملی (GNP) حدود ۱۰ درصد است. این در حالی است که نیمی از نیروی کار در بخش خدمات و ۱۸ درصد نیز در بخش صنعت مشغول به کار بوده اند. نرخ بیکاری نیز ۹/۷ درصد بوده است.
نرخ بیکاری	۱۰/۵ درصد در سال ۲۰۰۳ و ۱۱/۲ درصد در سال ۲۰۰۵
نرخ تورم (قیمت مصرف کننده)	۷/۷ درصد در آخر سال ۲۰۰۵
شاخص قیمت تولید کننده	۲/۷ درصد
شاخص قیمت مصرف کننده	در سال ۲۰۰۲ (۲۹/۷ درصد)، در سال ۲۰۰۳ (۱۸/۴ درصد) و در ماه های ژانویه تا اوت سال ۲۰۰۴ (۳/۸۷ درصد).
منابع کشاورزی	۱۱/۸ درصد تولید ناخالص داخلی و حدود ۴۰٪ مشاغل و ۶٪ صادرات را تشکیل می دهد
محصولات کشاورزی	غلات، پنبه، چغندر قند، پسته و بادام، کندم، چو، تنباکو
صنایع	صنایع ۲۴/۹ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می دهد
صنایع عمده	اتومبیل، الکترونیک، صنایع غذایی، منسوجات، فلزات، مواد شیمیایی و پتروشیمی.
بودجه	۹۳/۵۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
صادرات	صادرات در سال ۲۰۰۲ بالغ بر ۳۵/۱ میلیارد دلار، سال ۲۰۰۳ مبلغ ۴۶/۸ میلیارد دلار، سال ۲۰۰۴ میلیارد دلار ۶۹/۴۶ و مبلغ ۷۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
محصولات صادراتی	پوشاک، آهن و فولاد، الکترونیک، تنباکو مواد غذایی، وسائل نقلیه.
شرکای صادرات در سال ۲۰۰۵	آلمان ۱۵/۸ درصد، آمریکا ۸ درصد، انگلیس ۷/۸ درصد، فرانسه ۶ درصد و ایتالیا ۶/۸ درصد
واردات	واردات در سال ۲۰۰۲ ۵۰/۸ میلیارد دلار، در سال ۲۰۰۳ ۶۸/۷ میلیارد دلار و در سال ۲۰۰۵ بالغ بر ۱۰۴ میلیارد دلار شامل نفت، ماشین آلات، الکترونیک، آهن و فولاد، پلاستیک.
شرکای وارداتی در ۲۰۰۵	آلمان ۶/۱۳ درصد، آمریکا ۵/۵ درصد، ایتالیا ۷/۹ درصد، فرانسه ۶ درصد، روسیه ۷/۸ درصد، انگلیس ۵ درصد و سوئیس ۴/۳ درصد
کالا های وارداتی	ماشین آلات، مواد شیمیایی، کالاهای نیمه ساخته شده، سوخت و تجهیزات حمل و نقل
منابع معدنی طبیعی	ذغال سنگ، کروم، آهن، چوب، مس، بوکسیت، سنگ های ساختمانی از جمله مرمر، سولفور، نفت و طلا.
کسری حساب های جاری	۲۲/۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
کسری توازن تجارت خارجی کالاها و خدمات	۱۸/۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
سرمایه گذاری مستقیم خارجی	سرمایه گذاری مستقیم خارجی ۱۶/۴ میلیارد دلار در ۲۰۰۳، ولی در سال ۲۰۰۴ این رقم کاهش یافت تا اینکه در سال ۲۰۰۵ خالص سرمایه گذاری مستقیم خارجی نسبت به سال قبل از آن افزایش و به ۸/۶ میلیارد دلار رسید که حدود ثلث این مقدار از محل خصوصی سازی بوده است.
خالص ذخائر خارجی	۵۲/۴ میلیارد دلار در آخر سال ۲۰۰۵
بدهی خارجی	۶۴/۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵
سرجمع بدهی داخلی دولت	۱۸۲/۴ میلیارد دلار در ۲۰۰۵
بدهی خارجی حکومت مرکزی	۶۵/۴ میلیارد دلار در ۲۰۰۵
کمک های خارجی دریافتی	۱۹۵ میلیون دلار در سال ۱۹۹۳
تولید برق	۱۲۵/۳ میلیارد کیلووات در ساعت که ۷۱ درصد از سوخت های فسیلی و بقیه از منابع آبی تأمین می شود. از این مقدار ۱۱۹/۵ میلیارد کیلووات ساعت مصرف و ۳۵۰ میلیون کیلووات در ساعت صادر و ۳/۲۵ میلیارد کیلووات در ساعت وارد می شود (سال ۲۰۰۰).